

њих, учинио је све оно што је требало учинити. Преимућство његовог рада је што је у извесном смислу потпунији. Он је много више помогао теорији него пракси, а то је, чини нам се, приличан недостатак.

Приказане књиге се, према томе, на извештан начин допуњују: оно што нема у једној налази се у другој. Често ће се, отуда, морати за решавање истих проблема користити и једна и друга.

В. Петровић

ХРЕСТОМАТИЈА ПАМЈАТНИКОВ ФЕОДАЛНОГО ГОСУДАРСТВА И ПРАВА СТРАН ЕВРОПЫ, под редакцијом Академика В. М. Корецког. Москва, Государствено издательство юридической литературы, 1961, с. 1—950.

Ових дана у Москви је објављена збирка споменика феудалног права, која је састављена под редакцијом професора и академика Владимира Михаиловича Корецког.

Ова збирка почиње од државе старих Франака којима посвећује особиту пажњу. Извори нису дати потпуно него у изводу. Од франачких споменика ту су изводи из *Lex Salica*, затим из *Lex Saxonum* (802—803 г.), затим саксонских капитулара, уз које додаје и капитуларе Карла Великог (802—813 г.), затим грамате дате црквама од стране франачких владалаца Дагоберта I и Карла Великог. Збирка франачких извора употпуњена је прописима о владалачком имунитету, формуларима за поједине послове, од којих и формулар о продаји слободног човека за случај да он сам себе продаје другоме. Ту долази и кодификација епископа Кинцмаруса (882 г.) о уређењу царског двора.

Друга глава посвећена је англосаксонској држави. Дат је низ извода из основних закона и устава, почев од VI столећа. Нарочито је обраћена пажња да се изложе извори после сваке нове најезде завојевача, показујући једнаки интерес за правила о политичком уређењу и правним односима у статусном и имовинском праву. Са нарочитим интересом у ову збирку су унети извори после дефинитивног образовања енглеске државе (XII век). Редактор се нарочито интересовао да прикаже оне изворе који су имали утицаја на стварање пороте, права личности, развој судства и судског поступка. Уз владалачке и судске акте редактор је врло правилно изнео као извор у опширном изводу и трактат *Henrici de Bracton de legibus et consuetudinibus Angliae* (трактат о енглеским законима и обичајима из средине XIII века). Овај трактат и анотације које су му додате током XIII века показују какву су снагу имали научни радови у XIII и XIV веку. Он објашњава и борбу обичајнога права са краљевским статутима која почиње крајем XIII века.

Специјалну пажњу ова збирка обраћа закону о радницима (1349—1350 г.), трактату анонимног писма, о правилима вођења Парламента и трактатима политичког карактера Џона Фортескјуа (Fortescue), тако да се без великог труда читаоца може разумети прелаз из феудализма у почетак модерне енглеске државе.

С обзиром на утицај германског права на словенска права, овај зборник посвећује нарочиту пажњу немачким изворима. То чини вероватно и зато што су Маркс и Енгелс давали своје судове о развоју феудалног друштва користећи текстове тих извора. Међу њима су нарочито од значаја *Pax Moguntina* (1103 г.), Вормски конкордат, Саксонско огледало, Магдебуршки записи (1304 г.), Златна була (1356 г.), *Constitutio Carolina* (1532 г.), као круна феудалне реакције после сељачких буна.

Романским земљама такође редактор даје доста места, при чему треба поменути шпанске (Огледало Алфонза X из краја XIII века и прописе

који оправдавају и регулишу поступак Инквизиције), затим италијанске (који показују развитак градова) и најзад француске изворе (из којих се види разлика феудалних обичаја и тенденција у краљевским ордонансама). Међу француским изворима од нарочито је интереса Црни кодекс из 1665 у коме је краљ регулисао положај робова црнаца у француским колонијама, извор о коме се мало жели да говори чак и у Француској.

Од осталих држава ова збирка обраћа пажњу на државе које су у време припремања рукописа биле у склопу источноевропских земаља. Тако, одељак о Албанији садржи врло опширан извод из Законика Леке Дукађина. Треба напоменути румунски и мађарске изворе, из којих је сачињен изванредно интеллигентан избор. Нарочито заслужују помињање Златне буле краља Андреје (1222) и Трипартитус вербација од 1517. — Од румунских извора ваља указати на изворе који су из времена додирала са Турском. Извора пре почетка XVI века нема.

Велика пажња редактора обраћена је пољским и чешким изворима. С обзиром на позно очување феудалног система у Пољској, редактор даје седам пољских извора (из раздобља од 1252—1791) указујући на феудални уставни поредак при крају XVIII века и дајући изворе које траже данашњи историчари. На пример, Одлука Сејма од 1652 о *liberum veto*. Што се тиче чешких извора, аутор је дао изворе из раздобља од 1229 до 1420, а нарочито је обраћена пажња на верске реформе и толеранцију у старој чешкој држави. Што се тиче бугарског права, дато је такође неколико извора закључно до XIV века.

Посебна пажња је обраћена југословенским изворима. Дати су врло опширни изводи из Законака Стефана Душана, Винодолског Закона и Поличког статута са доста коментара.

Штета што овај зборник не даје изворе руског и византиског феудалног права. Да има и тога, она би представљала скуп извора феудалног права целе Европе. Али и без тога, она је једна корисна читанка за опште образовање правника и извор за научно упознавање оних правних споменика који су и у њу уврштени благодарећи високој култури, интелигентној селекцији и великој марљивости њенога редактора.

Милан Бартош.

Henri Mazeaud: MÉTHODES GÉNÉRALES DE TRAVAIL. Edition refondue. Montchrestien, Paris, 1961, 125 pp.

Једна од битних реформи у универзитетској настави на правним факултетима у Француској, уведена декретом од 27 марта 1954, јесте увођење практичних вежби. Ове су вежбе првобитно биле факултативне али с обзиром на повољне резултате овог облика рада, оне су наведеним декретом постале обавезне. Организацији и методу рада ових практичних вежби посвећена је нарочита пажња. За што успешније извођење ових практичних вежби покренуте су и посебне збирке које служе као пример како се ове вежбе имају изводити. У таквој једној збирци *Nouveau guide des exercices pratiques pour les licences en droit et en sciences économiques*, проф. А. Мазо (Н. Mazeaud) објављује, сад већ у другом издању, прву свеску ове збирке која даје општа упутства за рад студената. Поред ове уводне књижице објављене су и друге свеске ове збирке, које студентима дају упутства за сваки предмет посебно. И ове друге књижице написали су и приредили професори Правног факултета у Паризу.

У уводу своје књижице проф. М. указује на недостатке ранијег система наставе у коме је наставник само предавао и није имао додирала са студентом већ га је углавном знао као купца једне од његових књига. Такав систем остављао је студенте без довољног контакта са наставницима и без упутстава за рад. Све је то доприносило да су студенти, пошто